

מסורת הש"ס

(א) ע"י תוספתא לקמן ט"ז ד"ה ונתנו... (ב) ש"ך לרף... (ג) לקמן ט"ז... (ד) לפי שם סתמה דנחמא... (ה) ואלו ר' יוחנן... (ו) וברכות לר' יוחנן... (ז) ש"ך לר' יוחנן... (ח) ונתנו... (ט) ונתנו... (י) ונתנו... (יא) ונתנו... (יב) ונתנו... (יג) ונתנו... (יד) ונתנו... (טו) ונתנו... (טז) ונתנו... (יז) ונתנו... (יח) ונתנו... (יט) ונתנו... (כ) ונתנו... (כא) ונתנו... (כב) ונתנו... (כג) ונתנו... (כד) ונתנו... (כה) ונתנו... (כו) ונתנו... (כז) ונתנו... (כח) ונתנו... (כט) ונתנו... (ל) ונתנו...

לכזה נפש למתעב גוי לעבד מושלים. לשראל הנזוס ומתועבים ועבדים מושלן בהן: סולא הכל כקמיה. לקראת ישראל לעמיד לכה מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו: ה"ג לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה דכתיב אור ורוע לצדיק ולשמחה דישירי עדיפי מלדקים:

הדרן עלך מאימתי

סדר תעניות כילך כו'. אפר מקלה. אפר ממע ולא עפר. אפר סתם הוא עפר דכשם שאפר קרוי עפר דכתיב (נמדבר יט) מעפר שרפת הטואת כך עפר קרוי אפר סתם. ויחינו דקמי אפר מקלה אפר שריפה אי היה מי אפר סתם היה משמע עפר ואפר מקלה גנאי יותר מעפר סתם. ונגמרא (א) מפרש מאי טעמא נותנין אורח: כבושין. לטון עזירה כמו מכבש גנאי פריש"א (א) שכבושין את הלכבות להחזירם למוטב. ואלו הן דברי כבושין אחינו כו': וכן קבלה. שהגנאי מורה לישראל (ב) (עמדו בתפלה). והקשה תוספות מאן דבו מתי שנה דהאי קרא דכתיב כינה וירא האלהים את מעשיהם וגו' ולא קרי ליה דברי קבלה וכהאי קרא דוקרעו לנכנס קרי ליה קבלה ופירק איהו כל מקום שהגנאי מורה ומודיע ומזהיר את ישראל קרי ליה קבלה ונכל דוכחא דלא יתפקד גנאי כי האו וירא האלהים שהוא כמספר והולך דליף מניה אגב אורחיה מילתא לא קריין ליה קבלה: כרוונה של עיר. בגלוי וכי הך דלמרינן כמסתמ מגילה (דף כה): בני העיר שמכרו רחובא של עיר והתם מפרש בהדיא דאמר ר' יוחנן הואיל והעם מתפללים בו בתעניות ומצומצמות: ורגיל. רגיל להתפלל ומתלחו שגריה כפיו ולא יטעה שכל (א) מן שטופה סימן רע לשלמיהו: וכיוו ריקס. משמע דהוא עני ואין לו מחיה צדקה. ונגמרא (א) מפרש טעמא אחרינא וגופו נקי מעבירות שלא חטא ולא ילא עליו שום רע כשום עבירה כו': וכרוונה ושופרות. כל הפסוקים שאומרים כראש השנה: אל ה' נזרתי וכו'. כולן הן מומזים: ואומר מוסמיהן. על כל פרשה ופרשה אחר וכרוונה חמימת וכרוונה ואחר ראשונה הוא אומר מי שענה לאברהם כו'. בגואל ישראל היה מתחיל להאריך והולך ואומר לכולן שש כרכות ראשונה של שש כרכות כדלמרינן בגמ' (א) והאך דגואל ישראל זו היא כרכה עשמה של שמונה עשרה ואחרי מלכותו של אלף שנה היה מתחיל להספיק ולהאריך. על הזכרות הוא אומר וזכר הנשכחות ועל השופרות שומע מדועה והיא שניה למנינה ועל אל ה' כרכה לי והיא שלשית למנין שש שומע נעקה (א) שלשית וכן כולן: ומי שענה את אבותינו על ים סוף. לפיכך אומרת בזכרות לפי שהיא ישראל נשכחים במצרים כמה שנים ומיילאשו מן הגאולה וזכרם המקום וגאלם דכתיב (שמות ו) ואזכור את צריתי: וכשופרות היה אומר מי שענה את יהושע בגלגל ועל ההרים וגו' ומי שענה את אברהם במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע צעקה על ההימיות הוא אומר מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תפלה על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ: מעשה בימי

מאימתי פרק ראשון תענית

מו.

אור ורוע לצדיק וישירי רב שמחה. פירוש ואין לומר כללעיל ולישירי האי והאי שמחה ואורה (א) א"כ דלמרינן דלישירי לב קאי אהא דלעיל כמו כן אמרינן דלדקים קאי אהא דלכתריה ויודאי יש הפרש בין זה לזה דלס לא כן לערכיהו ולכמוז דלדקים דלעיל לא הוה מלכיס ושריס כי הדדי אלא יראו וקמו צנייהו וכמו יראו וקמו דהו קודם שרים קאי על מלכיס דלעיל קאי נמי אשריס דכתיב אנתריה אכל הכא אין לפרש אלא אור ורוע דלדקים ולישירי לב שמחה (א):

לכזה נפש למתעב גוי לעבד מושלים מלכים יראו וקמו ושרים בהשתחויה דכתיב שרים וישתחוו מתקוף לה רבי יורא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני אי הוה כתיב ושרים ישתחוו כדקאמרת השתא דכתיב שרים וישתחוו הא והא עבוד אמר רב נחמן בר יצחק אף אני אומר לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וישירי לשמחה צדיקים לאורה דכתיב יאור ורוע לצדיק ולישירי לב שמחה: ולישירי לב שמחה:

הדרן עלך מאימתי

סדר תעניות כיצד מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נתן בראשו הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין אחינו לא נאמר באנשי ניגוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא יורא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלה הוא אומר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות י"ח שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואלו הן זכרונות ושופרות יאל ה' בצרתה לי קראתי ועניני אשא עיני אל ההרים וגו' ממועמקום קראתיך ה' תפלה לעני כי יעטוף ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות אלא אומר תחתיהן ירעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות ואומר חותמיהן על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' גואל ישראל על השניה הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' וזכר הנשכחות על השלישית הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תרועה על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע צעקה על ההימיות הוא אומר מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תפלה על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ: מעשה בימי

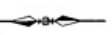
אנשי משמר. כהני לויים העובדים מתעניין ולא משלימין. לפי שכן ספקין כעבדו ואין מילים להסלים וישירי י. ואם החתולו. שסתולו להתעטף כי לו יום ומנחו סתן ימי חטאי או ר"ת ועובדין חא. שאין משלימין. מעני כחמסיה ור"ת להתעטף כל היום ושש. וכן תשעה באב שחל להיות בעיבי שבת. נמי אין משלימין ושש.

רבינו הנאל

ואני אומר צדיקים [לאורה] ושרים בשמחה. שני אור ורוע לצדיק ולישירי לב שמחה. הדרן עלך מאימתי מוציין

עין משפט

א מ"י מ"ד מהלכות תענית הלכה ב ג נ טו"ט א"ח סימן תקעט ע"ף א: ב ב"מ"י ע"ש ה"ז טו"ט א"ח סימן תקעט:

תורה אור השלם

- 1. אור ורוע לצדיק ולישירי לב שמחה: תהלים צ"א וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם וקרעה וקרעה האלהים על הקרעה אשר דבר לעשות לקדם ולא עשה: יונה ג' וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושוברו אל י אלהיכם כי נתון ורחם הוא אך אפי' רוב חסד ורחם על הרעה: יאל ב ג יג 4. שיר המעלות אל י בירתי לי קראתי ויגעתי תהלים קכ א 5. שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי: תהלים קכא א 6. שיר המעלות ממועמקום קראתיך ה' תהלים קל א 7. תפלה לעני כי יעטוף ולפני י יעטוף שתי: תהלים קכ א 8. רעב כי יהיה בארץ ירקון ארבה חסיל כי יהיה כי יצר לו אבו בארץ שעוריו כל נגע כל מחלה מלכיס א ח לו 9. אשר יהיה דבר י אל ירמיהו על דברי הבצרות: ירמיהו יד א

מוסף רש"י

אנשי משמר. כהני לויים העובדים מתעניין ולא משלימין. לפי שכן ספקין כעבדו ואין מילים להסלים וישירי י. ואם החתולו. שסתולו להתעטף כי לו יום ומנחו סתן ימי חטאי או ר"ת ועובדין חא. שאין משלימין. מעני כחמסיה ור"ת להתעטף כל היום ושש. וכן תשעה באב שחל להיות בעיבי שבת. נמי אין משלימין ושש.

רבינו הנאל

ואני אומר צדיקים [לאורה] ושרים בשמחה. שני אור ורוע לצדיק ולישירי לב שמחה. הדרן עלך מאימתי מוציין